TEACHERS' RECRUITMENT BOARD, TRIPURA (TRBT)
EDUCATION (SCHOOL) DEPARTMENT, GOVT. OF TRIPURA
SYLLABUS: SANSKRIT (MCQs OF 150 MARKS)
SELECTION TEST FOR POST GRADUATE TEACHER(STPGT) : 2016

पूर्णमूल्याङ्कः १५०

[१] व्याकरणम्

१) माहेश्वरसूत्राणि – प्रत्याहारगठने तेषामुपयोगिता ।

२) संस्कृतवर्णमाला, वर्णानामुच्चारणस्थानम् ।

३) व्याकरणगताः संज्ञा–परिभाषाः –

प्रत्याहारः, गुणः, वृद्धिः, सम्प्रसारणम्, प्रातिपदिकम्, उपधा, इत्, टि, प्रगृह्यः, आदेशः, आगमः ।

४) शब्दरूपम् :–

नर, मुनि, पति, सखि, सुधी, साधु, पितृ, गो, लता, मातृ, मति, नदी, श्री, स्त्री, धेनु, बधू फल, वारि, दधि, मधु, बणिज्, भूभृत्, धावत्, आत्मन्, गुणिन्, पथिन्, युवन्, राजन्, दिश्, दिव्, विद्वस्, सर्ब, तद्, यद्, इदम्, एतद् अदस्, अस्मद्, युष्मद् ।

५) धातुरूपम् :–

लकाराः – लट्, लोट्, लङ्, बिधिलिङ्, लृट्, लिट् ।

धातवः – भू, गम्, दृश्, स्था, प्रच्छ्, पठ्, लिख्, सेव्, मृ, दा, पा, नृत्, श्रु, कृ, ज्ञा, जागृ, शास्, शी, अस्, हन्, भी, ग्रह्, आप्, आस्, वद्, इष्, जि, धाव्, स्मृ, जन्, भुज्, वस्, हस् , नी, पूज् ।

६) सन्धिः–

स्वरसन्धिः, व्यञ्जनसन्धिः, विसर्गसन्धिः, (शकन्धादिशब्दसन्धिः तथा सन्धिनिषेधनियमाः अपि पाठ्याः) ।

७) भट्टोजिदीक्षितः –'सिद्धान्तकौमुदी'–कारकप्रकरणम्, समासप्रकरणम्
(समासान्तविधीन् परिहृत्य) ।

८) आत्मनेपद–परस्मैपदविधानानि ।

९) कृत्–प्रत्ययाः –
तव्य, अनीय, ण्यत्, यत्, क्यप्, णमुल्, तृच्, अण्, क्विप्, क्त, क्तवतु, शतृ, शानच्, तुमुन्, घञ्, क्तिन्, क्त्वाच्, ल्यप्, ल्युट्, णिनि, इनि ।

१०) तद्धित्–प्रत्ययाः –
मतुप्, इनि, विनि, अण्, इञ्, ठक्, ढक्, त्व, तल्, इमनिच्, तरप्, तमप्, ईयसुन्, इष्ठन्, तसिल् ।

११) स्त्रीप्रत्ययाः –
टाप्, ङीप्, ङीष्, ऊङ् ।

१२) नामधातुः, णिजन्तधातुः, सन्नन्तधातुः, यङन्तधातुः ।

१३) संख्यावाचकशब्दाः, पूरणवाचकशब्दाः, अव्ययपदानि ।

१४) वाच्यपरिवर्तनम् ।

[२] पाठ्यग्रन्थाः / पाठ्यांशाः

१) वैदिकसाहित्ये :–

* ऋग्वेदीयानि सूक्तानि – अग्नि–सूक्तम् (१/१), अक्ष–सूक्तम् (१०/३४), हिरण्यगर्भ–सूक्तम् (१०/१२१), संज्ञान–सूक्तम् (१०/१९१) ।

* उदात्तादि–वैदिकस्वराणां तथा मुख्यवैदिकछन्दसां च साधारणपरिचयः ।

२) लौकिकसाहित्ये :–

* नाटकम् – कालिदासकृतम् 'अभिज्ञानशकुन्तलम्' ।
* काव्यम् – भारविकृतम् 'किरातार्जुनीयम्' (प्रथमः सर्गः) ।
* स्मृतिशास्त्रम् – 'मनुसंहिता' – सप्तमोऽध्यायः (श्लोकसंख्याः १–२०७) ।
* अर्थशास्त्रम् – कौटिलीयम् 'अर्थशस्त्रम् (विनयाधिकरणम् – अध्यायाः २–४, ६ – ८, १५, १६) ।

* छन्दः – गङ्गादासः – 'छन्दोमञ्जरी'
प्रथमस्तवकः (मुखवन्धः),
द्वितीयस्तवकः (समवृत्तम्) – अधोलिखितानां छन्दसां सोदाहरणं विश्लेषणम् :–
छन्दांसि – इन्द्रवज्रा, उपेन्द्रवज्रा, रथोद्धता, शालिनी, वंशस्थविलम्, द्रुतविलम्बितम्, प्रहर्षिणी, रुचिरा, वसन्ततिलकम्, मालिनी, मन्दाक्रान्ता, शार्दूलविक्रीडितम्, स्रग्धरा ।

* विष्णुशर्मा – 'पञ्चतन्त्रम्' :– 'चतुर्णां पण्डितमूर्खाणां कथा' ।

* नारायणशर्मा – 'हितोपदेशः' – 'वीरवरकथा' ।

* श्रीमद्भगवद्गीता – द्वितीयोऽध्यायः (सांख्ययोगः) ।

[३] भारतीयदर्शनम्

१) भारतीयदर्शनस्य प्रकृतिः , सम्प्रदायगतविभागाश्च ।

२) वेदान्तदर्शनम्–योगदर्शनम्–चार्वाकदर्शनम्–बौद्धदर्शनम् – इत्येतेषां साधारणपरिचयः ।

३) अन्नंभट्टः – 'तर्कसंग्रहः' – सप्तपदार्थाः ।

[४] संस्कृतसाहित्यस्य इतिहासः

क) वैदिकसंस्कृतसाहित्यस्य इतिहासः

१) वेदः – लक्षणं विभागाश्च ।

२) ऋग्वेदः (तत्र प्रतिफलितानां तत्कालीन–धर्म–दर्शन–आर्थसामाजिक–विषयाणां सधारणपरिचयः । पुनश्च अधोलिखितविषयानां संक्षिप्तानुधावनम् :

अ) धर्मनिरपेक्षसूक्तानि, आ) संवादसूक्तानि,
इ) दार्शनिकसूक्तानि, ई) शिक्षापद्धतिः,
उ) नारीणां शिक्षा सामाजिकावस्थानं च ।

३) सामवेदः, यजुर्वेदः, अथर्ववेदः –एतेषां विषयः गुरुत्वं च ।
४) ब्राह्मणम् , उपनिषद् , वेदाङ्गम् इत्येतेषां लक्षणम् , विभागः गुरुत्वं च) ।

ख) लौकिक संस्कृतसाहित्यस्य इतिहासः

१) रामायणम्, महाभारतम् ।
२) पुराणसाहित्यम् ।
३) काव्यसाहित्यम् –काव्यरचयितारः – अश्वघोषः, कालिदासः, भारविः, भट्टिः, माघः ।
४)ऐतिहासिककाव्यानि , गीतिकाव्यानि , गद्यसाहित्यम् , गल्पसाहित्यम्।
५) दृश्यकाव्यम् , तस्य उत्पत्तिविषयकमतवादाः ।
रचयितारः – भासः, कालिदासः, भवभूतिः, शूद्रकः, विशाखदत्तः, भट्टनारायणः, हर्षः, राजशेखरः, कृष्णमिश्रः ।
६) विज्ञानभित्तिकग्रन्थरचयितारः – आर्यभट्टः, भास्कराचार्यः, नागार्जुनः, वराहमिहिरः, चरकः, सुश्रुतः, जीवकः, व्रह्मगुप्तः,भोजः ।

ग) आधुनिकसंस्कृतसाहित्यस्य इतिहासः

ग्रन्थकाराः – हरिदाससिद्धान्तवागीशः, श्रीजीवन्यायतीर्थः, रमाचौधुरी, यतीन्द्रविमलचौधुरी, वीरेन्द्रकुमारभट्टाचार्यः, सिद्धेश्वरचट्टोपाध्यायः, राधावल्लभत्रिपाठी ।

[५] अलङ्कारशास्त्रम्

१) अ) आलंकारिकप्रस्थानानां तथा अलंकारग्रन्थानां साधारणपरिचयः ।
आ)आलंकारिकाः – भरतः, भामहः, वामनः, दन्डी, मम्मटः, कुन्तकः, विश्वनाथः ।

२) विश्वनाथः – 'साहित्यदर्पणः' – दशमपरिच्छेदान्तर्गतानां निर्वाचितालंकारानां सोदाहरणं लक्षणविश्लेषणम् –
अलंकाराः – अनुप्रासः, यमकम्, श्लेषः, उपमा, रूपकम्, उत्प्रेक्षा, अर्थान्तरन्यासः, काव्यलिङ्गम्, उल्लेखः, विभावना, विशेषोक्तिः, व्याजस्तुतिः, एकावली, कारणमाला ।

[६] भाषातत्त्वम्

क) इन्दो–इउरोपीयभाषापरिवारस्य विभागः ।

ख) इन्दो–इराणीय–शाखा ।

ग) वैदिकसंस्कृतम्, लौकिकसंस्कृतम् – अनयोर्भेदः ।

घ) महाकाव्यान्तर्गतसंस्कृतस्य वैशिष्ट्यम् ।

ङ) आवेस्तायाः वेदस्य च भाषयोः सादृश्यम् ।

च) पालिभाषायाः प्राकृतभाषायाश्च साहित्यपरिचयः ।

छ) संस्कृते भारतस्य आर्येतरभाषाणां प्रभावः ।

ज) ध्वनिपरिवर्तनम् :– समीभवनम्, विषमीभवनम्, वर्णविपर्ययः, स्वरागमः, अपिनिहितिः, समाक्षरलोपः, स्वरभक्तिः, स्वरसञ्चारः ।

****

STPGT 2016